

V mládežníckom disente

Na konci osemdesiatych rokov 20. storočia ste sa blížili k tridsiatke, už ste teda boli zrelý človek. Na vlastné oči ste videli hrdinský život svojho strýka počas totality a boli ste vyštudovaný lekár s výbornými predpokladmi pre vedeckú kariéru. Čo by ste robili, keby komunizmus nepadol?

To, čo som robil dovtedy.

.....

Venovali by ste sa infekčným chorobám?

Áno, ale mám na mysli aj niečo iné. Cez strýka Silva sme sa zapojili do disentu už ako tínedžeri. Prvýkrát som maril dozor štátu nad cirkvami, keď som mal asi pätnásť. Bolo to v roku 1975 na Chate na Chocholovskej poľane v poľských Západných Tatrách. Kardinál Korec tu pre nás slúžil omšu, vtedy sme ešte nevedeli, že je biskup. Na druhý deň sa tam so skupinou mladých Poliakov objavil krakovský arcibiskup, istý Karol Wojtyła, ktorý sa o tri roky stal pápežom. Môj bratranec Peter bol vedúci jednej takejto „ilegálnej“ skupinky a my, ostatní bratrance, sme pritom „ministrovali“. V podstate som sa od pätnástich rokov pasívne pohyboval v mládežníckom katolíckom disente. A keď som mal osemnásť-devätnásť rokov, vhuhol som doň aktívne.

.....

Čo znamená aktívne?

Ešte na gymnáziu Metodova v Bratislave sme vytvorili skupinu, kde nás bolo asi pätnásť. Neskôr sme zistili, že takéto skupinky sú na všetkých bratislavských gymnáziách. Zásahu na tom mali Vlado Jukl so Silvom, ktorí postupne vytvorili na gymnáziách sieť takýchto skupín.

Boli to akési protirežimové skupinky mladých katolíkov?

Naše zameranie nebolo politické, ale čisto náboženské. Na druhej strane je fakt, že protináboženský charakter režimu nás všetkých – či sme chceli alebo nie – staval do opozície voči vtedajšiemu režimu.
.....

Kde ste sa stretávali?

Po domoch, každý týždeň u niekoho iného.
.....

Ako to fungovalo?

Každé gymnázium malo svoju štruktúru podľa jednotlivých ročníkov. V každom ročníku sa vytvorila skupina študentov, ktorí sa stretávali. Skupinka zas mala svojho náčelníka, a ten chodil pravidelne raz za mesiac na stretnutie so všetkými náčelníkmi na stredných školách. Túto štruktúru vytvorili Silvo, Vlado a Fero Mikloško. Všetci traja s nami chodievali na výlety, ale nielen oni, aj mnohí kňazi, ktorí pôsobili v disente. Keď som v roku 1974 prišiel na gymnázium, fungovala táto perfektne premyslená štruktúra už hádam aj štyri roky. Je to paradox, ale celé hnutie sa vlastne zrodilo práve v čase nastupujúcej tvrdej normalizácie.
.....

Ako ste vyhľadávali vhodných študentov počas normalizácie, ktorá zatlačila zvyšok krajiny do úplnej pasivity?

Ako študenti sme boli dosť bezprostrední, necítili sme sa gniavení normalizáciou. Ten šesťdesiaty ôsmy rok v nás totiž ďalej doznieval. Dnes sa to môže zdať čudné, ale na základnej škole som chodil na náboženstvo. A potom, bolo tu ešte krátke obdobie, keď sa aj po príchode sovietskych vojsk dalo cestovať. Vtedy sme boli s rodinou najskôr v USA a potom v Japon-

sku, kde môj otec robil v laboratóriu profesorov Umezuu a Watanabeho, ktorý dostal neskôr Nobelovu cenu za vývoj antibiotík.

.....
Prečo sa vaši rodičia vrátili?

V školskom roku 1968 – 1969 som chodil na základnú školu v USA, takže keď sme sa vrátili, mnohí nás tu pokladali za bláznov. „Všetci utekajú, len vy ste prišli späť, prečo?“ Naša odpoveď znela: Tu je predsa náš domov. Navyše vážne ochorel mamin otec.

.....
Hovoríte, že normalizácia vás nezagniavila ani po príchode ruských tankov. Neviedli ste ako gymnazista dvojité život? Teda jeden v súkromí a na vašich tajných náboženských stretnutiach a druhý verejný v škole?

V tomto sme boli takí naivní. Keď sa nám niečo nepáčilo, hneď sme to dali najavo. Ale popravde treba povedať, že som mal jednoducho šťastie. Riaditeľom môjho gymnázia bol doktor Beňo, relatívne demokratický človek, dokonca sme ani nemali klasické marxistické predmety. Pred učiteľmi sme otvorene hovorili, čo si myslíme o invázii Rusov a aj na fóre Socialistického zväzu mládeže sme si vedeli povedať svoje.

.....
Na fórach SZM?

Viete, SZM nebol taký ten vzorný nasledovník komunistickej strany. Vznikol ako nástupca Československého zväzu mládeže a Zväzu československých študentov, ktorý bol dosť protisovietsky naladený, keďže počas protestov proti Rusom zranili veľa študentov. Dnes vám to môže pripadať čudné, ale vtedy sme sa naozaj pokojne angažovali na Metodke v SZM,

ja som mal na starosti takzvanú SOČ-ku, stredoškolskú odbornú činnosť. V tých sivých, bezútešných sedemdesiatych rokoch som si prosto zhodou šťastných okolností užíval na gymnáziu pocit slobody. Pod hlavičkou SOČ a Stromu života sme v rokoch 1975 až 1978 dokonca zorganizovali na bratislavských gymnáziách aspoň desiatku katolíckych výletov a stanovačiek.

.....

Potom ste prišli na Lekársku fakultu UK. Aj tam fungoval Juklov a Krčméryho systém náboženských krúžkov?

Áno, fungoval, takže keď sme vyšli z gymnázia, prirodzene sme sa do nich zaradili. Aj na lekárskej fakulte bol v každom ročníku aspoň jeden taký krúžok, a keď som bol v treťom ročníku, mali sme dokonca štyri.

.....

Ako často ste sa stretávali?

Stretávali sme sa každý týždeň, raz za mesiac sme mali celoškolské stretnutie, raz za pol roka sme prešli duchovnou obnovou, ktorá trvala pol dňa až deň, a raz za rok sme mávali duchovné cvičenie, ktorému sme venovali tri dni. Okrem toho sme chodili v lete na stanovačku a v zime na lyžovačku. Presne takto vyzeral náš celoročný program.

.....

Ako tie stretnutia prebiehali?

Skladali sa z troch častí. Najskôr sme sa spoločne pomodlili, potom sme si čítali zo Svätého Písma a debatovali sme o tom, čo sme si za uplynulý čas stihli prečítať. No a tretia časť bola takzvaná voľná diskusia, kde sme riešili akútne praktické problémy, napríklad, že niekomu sa nedarí na skúškach, inému zomrela babka, ďalšiemu treba pomôcť, lebo nemá kde

bývať, tamtomu zhorel strop. Väčšinu stretnutí napokon zaberali práve takéto praktické záležitosti. A celé sme to uzavreli meditáciou.

.....
Dá sa povedať, že Jukla a Krčméryho inšpiroval na organizovanie týchto krúžkov chorvátsky jezuita Tomislav Kolakovič, ktorý tu pôsobil v štyridsiatych rokoch?

Tá línia ide naozaj od Kolakoviča. Pri odchode zo Slovenska povedal svojim blízkym, že sa treba pripraviť na časy, keď nebude existovať oficiálna cirkev, respektíve bude celkom paralyzovaná. Tvrdil, že preto treba budovať laický apoštolát. Kolakovič tak pripravoval Slovensko na budúcu realitu. Komunisti po prevrate odstránili našich biskupov, Gojdiča, Buzalku a Vojtaššáka uväznili, úplne ich izolovali. Od roku 1950 do roku 1968 cirkev naozaj trpela tak, ako to predvídal Kolakovič. Zaškolil tu asi stovku ľudí vrátane Silva a Vlada. Silvo mi rozprával, že posledné sústredenie mali počas Slovenského národného povstania na Chate pod Hrbom, ktorá leží pod Ľubietovou. Kolakovič sa tam ukrýval spolu s Vladom a Silvom pred Nemcami, a keď chatu vypálili, išli sa skrýť do zemľanky. Tam skrývali asi päť židovských rodín. A tri mesiace sa počas dlhých zimných večerov až do príchodu Rusov pripravovali na novú ťažkú dobu. V predvídavosti bol Kolakovič naozaj geniálny, veď kto to vtedy mohol tušiť? Cirkev bola predsa po vojne aj po poprave Tisa mimoriadne silná. Na Slovensku vyhrala Demokratická strana, čo bola aj kresťanská strana. No Kolakovič mal so svojimi katastrofickými scenármi, žiaľ, pravdu.

.....
Predpokladáme, že vaše vysokoškolské krúžky boli pod drobnohľadom ŠtB.

Samozrejme, ale to som si uvedomil až neskôr. Najskôr išlo z môjho pohľadu o pokračovanie našich gymnaziálnych stretnutí. Na lekárskej fakulte bola vedúcou Mária Sládkovičová, ktorú sme volali Sládkovičova Marína, keďže mala korene aj v Detve. Mimochodom, Mária neskôr spoznala Matku Terezu, stala sa rehoľníčkou a dovoľm si tvrdiť, že dnes šéfuje v Etiópii celosvetovo najlepšiemu programu zameranému na AIDS.

Takéto stretnutia fungovali aj na iných fakultách, najlepšie boli zastúpení študenti technických odborov, najhoršie to bolo s právnikmi a filozofmi, tí boli najviac poznačení ideológiou.

Postupom času sa však do našich radov vkradol strach. Napríklad vo štvrtom ročníku vyhodili zo školy sestru Jozefa Rydla, ktorý vtedy emigroval do Švajčiarska. Nielenže ju vyhodili, doslova zmizla z povrchu zemskeho. Až časom sme ju našli, pracovala ako sanitárka v jednej nemocnici, ale nechcela nám nič povedať. Štátna bezpečnosť vedela ľudí paralyzovať takým spôsobom, že úplne prestali komunikovať. Preto sme sa začali báť, boli sme čoraz opatrnejší, a teda aj podozrievaví. Rozširovali medzi nami, že „Iveta je eštebáčka, Karol je eštebák“, z ich strany to nebola zlá taktika, vedeli, že nás nerozložia zvonka, že na to musia ísť zvnútra. Silvo nám však vždy hovoril: „Nikoho nepodozrievajte, to je eštebácka taktika.“ Takto nejako sme sa snažili prežiť celé osemdesiate roky.

.....
Čo ste robili, keď prišla revolúcia v roku '89?

Už som nepracoval na lekárskej fakulte, pretože ma prepustili.

.....

Prečo?

Po desiatich rokoch prišli jednoducho aj na mňa. Ale až takí skvelí zase neboli, pretože až tri roky po skončení školy zistili, že aj ja som sa zapájal do tajných krúžkov. Vzniesli voči mne obvinenie vo veci marenia dozoru štátu nad cirkvami. A mal som aj priťažujúcu okolnosť, že som pôsobil ako člen organizovanej skupiny. Chceli mi naštíť, že som to robil z nepriateľstva voči ľudovodemokratickému zriadeniu a vedúcej úlohe Komunistickej strany Slovenska. Ale to sa im nepodarilo dokázať, lebo som stále hovoril, že predsa sme boli všetci normálne v SZM. A teda – pýtal som sa – keby sme naozaj konali z nepriateľstva voči ľudovodemokratickému zriadeniu, asi by som nebol v SZM, no nie? Dokázali sme im, že sme to nerobili z nepriateľstva voči režimu, ale že sme to považovali za našu náboženskú povinnosť. Našťastie, mal som jedného z lepších vyšetrovateľov, dokonca keď sme boli sami, pošepol mi: „Viete, aj ja som ministroval ako chlapec.“ Takže ani mi nedal najhoršiu klasifikáciu.
.....

Za čo vás chceli odsúdiť, ak ste ich presvedčili, že nie ste nepriateľ ich zriadenia?

Z lekárskej fakulty ma prepustili tak, že keď som prišiel do roboty, mal som veci vystahované na chodbe. Prednosta mi oznámil, že mi k tomu nemá čo povedať, len to, že mám ísť za šéfom kádrového. Ten mi povedal, že čím viac sa budem pýtať, tým to bude so mnou horšie a pripomenul mi, že na fakulte mám aj manželku. Napokon mi pomohla predsedníčka ROH, ktorá mi ako otcovi malého dieťaťa poradila, aby som šiel na materskú. Vysvetlila mi, že po vyhadzove mi hrozí obvinenie z trestného činu príživníctva, ak sa do dvoch týždňov nezamestnám.